

رو به روی نویسندہ

گفتگو با:

مسعود جعفری جزی، حبیب احمدزادہ، بلقیس سلیمانی،

محمد رضا پور جعفری، جعفر مدرس صادقی،

جمال میر صادقی، کاوہ میر عباسی

و محمد ہاشم اکبریانی

با یادِ از قیصر امین پور

عباس محبعلی

به نام خداوند جان و خرد

رو به روی نویسندہ

گفتگو با:

مسعود جعفری جزی، حبیب احمدزادہ، بلقیس سلیمانی،
محمدرضا پور جعفری، جعفر مدرس صادقی، جمال میر صادقی،
کاوہ میر عباسی و محمد هاشم اکبریانی
با یادی از قیصر امین پور

عباس مجبعلی

نشان سو

۱۳۹۷

سرشناسه: مجبلی، عباس، ۱۳۶۰ - * عنوان و نام پدیدآور: رویه‌روی نویسنده: گفتگو با محمدرضا پورجعفری، مسعود جعفری، بلقیس سلیمانی، ... با یادی از قیصر امین‌پور/ عباس مجبلی. * مشخصات نشر: تهران: نشر آنسو، ۱۳۹۷. * مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص: ۱۳ × ۱۹.۵ س.م. * شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۳۲۱-۵-۶ * وضعیت فهرست نویسی: فیا * یادداشت: نمایه * موضوع: نویسندگان ایرانی - قرن ۱۴ - مصاحبه‌ها * موضوع: Authors, Iranian -- 20th century - Interviews * موضوع: داستان‌های فارسی - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد -- مقاله‌ها و خطابه‌ها * موضوع: History and Persian fiction -- 20th century -- criticism * موضوع: ادبیات فارسی - ایران - تاریخ و نقد -- مقاله‌ها و خطابه‌ها * موضوع: Addresses, essays, lectures, Persian literature -- Iran -- History and criticism -- Addresses, Essays, Lectures * PIR۵۲۳م۳ ۱۳۹۷ رده بندی کنگره: رده بندی دیویی: فا ۰/۹۰۶۲۸ * شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۶۱۴۴۰

نشان

رویه‌روی نویسنده

گفتگو با:

مسعود جعفری جزئی، حبیب احمدزاده، بلقیس سلیمانی،
محمدرضا پورجعفری، جعفر مدرّس صادقی، جمال میرصادقی،
کاوه میرعباسی و محمدهاشم اکبریانی
با یادی از قیصر امین‌پور

عباس مجبلی

کتاب‌آرایی: آتلیه سایه * ویراستار: سمیرا باباجانپور

چاپ اول: ۱۳۹۷ * شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۳۲۱-۵-۶

بها: ۲۹۰۰۰ تومان

© ۱۳۹۷ حق نشر محفوظ و مخصوص نشر آنسو است.

بهره برداری و نقل قول بدون ذکر منبع به هر صورتی بدون اجازه ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

ansoo.pub@gmail.com

www.ansoo.pub

درباره این اثر

ایران در دهه ۸۰ سال‌های متلاطمی را پشت سر گذاشت. توده‌های مردم و نخبگان وقایعی سیاسی و بحران‌هایی اقتصادی را از سرگذراندند که هر کدام به نوبه خود سهمی در تغییرات فرهنگی این مرز و بوم داشت. در این میان فضای ادبیات داستانی فارسی نیز برگ‌های رنگ رنگی به خود دید. تلاش‌های نویسندگان و ناشران در این دهه آنقدر بود که بتوان آن را دهه‌ای پرکار برای اهالی ادبیات داستانی دانست. کتاب‌هایی که فارغ از خوب و بدشان و فارغ از نقدها و قضاوت‌ها، دوره‌ای را در ادبیات فارسی برای خود رقم زدند. افت و خیزهای نویسندگان در این دوره منعکس‌کننده جامعه متلاطم ایران در آن سال‌ها است؛ افت و خیزهایی که باید در بستر اجتماعی‌شان بررسی و تحلیل شوند.

این اثر دربردارنده نگاهی است با نمایی نزدیک به ادبیات داستانی ایران در دهه ۸۰. پدیدآور که در آن سال‌ها از روزنامه‌نگاران فعال در حوزه ادبیات بوده و با بسیاری از نشریات و روزنامه‌های شاخص در آن دوره همکاری داشته است، دست‌چینی از صدها گفتگوش با نویسندگان را در این کتاب روبه‌روی ما نهاده است. وجه مشترک همه این گفتگوها آن است که در هر بار با نویسنده‌ای درباره یک اثرش گفتگو شده؛ اثری که محصول سال‌های دهه ۸۰ است. این نمای نزدیک که جهان نویسنده را در مواجهه با یکی از آثارش نشان می‌دهد، می‌تواند ما را در راه تحلیل و بررسی آثار داستانی معاصر فارسی، به‌خصوص آثار دهه ۸۰، راهنمایی کند و یاری رساند.

فهرست

۹	مقدمه
۱۹	یادی از قیصر امین پور
	نامه‌های سیمین دانشور و جلال آل احمد
۲۵	در گفتگو با مسعود جعفری جزی
	شطرنج با ماشین قیامت
۳۳	در گفتگو با حبیب احمدزاده
	به هادس خوش آمدید
۴۹	در گفتگو با بلقیس سلیمانی
	دیدار با خورشید
۶۱	در گفتگو با محمدرضا پور جعفری
	توپ شبانه
۷۵	در گفتگو با جعفر مدرس صادقی
	دندان گرگ
۹۵	در گفتگو با جمال میرصادقی
	سین مثل سودابه
۱۰۷	در گفتگو با کاوه میرعباسی
	باید بروم
۱۲۷	در گفتگو با محمد هاشم اکبریانی

مقدمه

هشت مصاحبه‌ای که در این کتاب آمده است حاصل گزینش از میان بیش از ۲۵۰ مصاحبه تخصصی با نویسندگان و صاحب‌نظران حوزه ادبیات است که در طول سال‌های فعالیت‌م در روزنامه‌ها، خبرگزاری‌ها و مجلات با آنها به گفتگو نشستیم. عمده این گفت‌وگوها در فضای داستان‌نویسی دهه ۸۰ انجام شده است؛ دهه‌ای که هم از نظر کمیت آثار تولیدی و هم از نظر حضور نویسندگان جوان دهه‌ای قابل توجه است.

حالا بعد از گذشت چند سال از انتشار این گفت‌وگوها، با مرورشان، می‌توان بخشی از فضای داستانی دهه ۸۰ را درک کرد؛ دهه‌ای که منتقدان نظرهای متفاوتی در مورد آن دارند و دست‌یابی به تبیینی دقیق و مستدل درباره آن نیازمند پژوهشی مستقل است.

هدف از گردآوردن این مجموعه گفتگو در قالب یک کتاب یاری رساندن به پژوهشگران و علاقه‌مندان ادبیات برای آشنا شدن با فضای ادبی دهه‌ای است که در همه عرصه‌ها فراز و نشیب‌های بسیار داشت؛ از فضای متناقض سیاسی گرفته تا تغییر فضای اجتماعی و شیوه‌های مطالبه‌گری مردم که با پژوهشی گسترده می‌توان تأثیر آنها را بر ادبیات نیز مشاهده کرد. همچنین جای خالی گفتگو با نویسندگان شاخص زیادی در ژانرهای دیگری مانند ادبیات فانتزی، عامه‌پسند، کودک و نوجوان، علمی تخیلی،

وحشت و ده‌ها موضوع دیگر در این کتاب خالی است اما هدف از کنار هم قرار دادن این هشت گفتگو ایجاد دریچه‌ای به فضای جریان‌ساز ادبیات در دهه ۱۳۸۰ است.

اینک مروری بر آنچه در این اثر خواهید خواند:

یکم. بلقیس سلیمانی در دهه ۸۰ با رمان به هادس خوش آمدید به ادبیات زنانه رنگ و بوی دیگری بخشید و توانست توجه مخاطبان بسیاری را نیز به آثار خود معطوف کند. به هادس خوش آمدید در زمستان سال ۸۸ توسط نشر چشمه به بازار آمد و چند ماه بعد توانست چاپ دوم خود را تجربه کند. نشست‌های نقد و رونمایی برگزار شده بعد از چاپ کتاب، معرفی گسترده این اثر در مطبوعات و توجه منتقدان به این اثر موجب شد بسیاری به این باور برسند که موفقیت این نویسنده در خلق مجموعه داستان بازی عروس و داماد و رمان‌های خاله‌بازی و بازی آخر بانو اتفاقی نبوده است.

دوم. درست در همین سال‌ها جعفر مدرس صادقی خالق رمان گاوخونی با انتشار ۵ اثر، بخت خود را برای خلق اثری قابل ستایش آزمود. من تا صبح بیدارم در سال ۱۳۸۲، دیدار در حلب در سال ۱۳۸۳، آب و خاک در سال ۱۳۸۴، بیژن و منیره در سال ۱۳۸۷ و در نهایت توپ شبانه که محور گفتگوی او در این کتاب است در سال ۱۳۸۸ منتشر شد. تعدد آثار منتشر شده و تجربه‌های مختلف در این رمان‌ها نشان از تلاش‌های ستودنی نویسنده‌ای دارد که می‌خواهد از زیر بار سنگین رمان مشهورش یعنی گاوخونی خارج شود.

جعفر مدرس صادقی در شمار نویسندگان پرکار و موفقی است که در ۴ دهه بعد از انقلاب آثار متعددی منتشر کرده است. او در سال ۱۳۵۹ رمان نمایش را برای چاپ به نشر «روزگار ما» سپرد. پس از آن آثاری را به «نشر نو» سپرد و بالاخره اثر مشهورش گاوخونی توسط «نشر مرکز» منتشر شد. اگر بخواهیم مهم ترین آثار کارنامه او را مرور کنیم باید به این نام‌ها اشاره کرد: رمان‌های سفر کسرا و بالون مهتا، در دهه ۱۳۶۰ رمان‌های کله اسب، شریک جرم، عرض حال و شاه کلید، در دهه ۱۳۷۰، رمان‌های من تا صبح بیدارم، دیدار در حلب، آب و خاک، بیژن و منیژه و توپ شبانه، در دهه ۱۳۸۰ و رمان‌های خاطرات اردی بهشت، روزنامه‌نویس، کافه‌ای کنار آب، بهشت و دوزخ و سرزمین عجایب، در دهه ۱۳۹۰ که سال‌های پایانی آن را سپری می‌کنیم. این فهرست بلندبالا از آثار منتشر شده یک نویسنده ما را برآن می‌دارد تا از کنار او به راحتی عبور نکنیم و نام او را در فهرست نویسندگان مهم معاصرمان قرار دهیم.

سوم. گفت وگو با جمال میرصادقی در این کتاب فضای متفاوتی دارد. او با رمان دندان گرگ در سال ۱۳۸۷ به دنبال تجربه فضای تازه‌ای در ادبیات داستانی بود تا بتواند اقبالی را که بعد از انتشار شب چراغ در سال ۱۳۵۵ به آثار خود دیده بود، دوباره احیا کند. هر چند رمان شب چراغ و دندان گرگ دو دنیای متفاوت را روایت می‌کنند اما برآمده از قلم یک استاد داستان‌نویسی است که عمر حرفه‌ای خود را وقف داستان‌نویسی و آموزش آن کرده است. جمال میرصادقی در شمار معدود نویسندگانی است که از دهه ۱۳۴۰ تاکنون حضوری فعال در عرصه داستان‌نویسی کشور داشته و آثار متعدد او گواهی بر این مدعاست.

در دهه ۱۳۸۰ شاهد انتشار آثار متعددی از این نویسنده و استاد داستان‌نویسی هستیم، به نحوی که می‌توان از دریچه آثار او بخشی از فضای ادبیات داستانی در دهه ۱۳۸۰ را درک کرد. مهم‌ترین آثار منتشر شده وی در این دهه عبارتند از: رمان اضطراب ابراهیم (۱۳۸۲)، جلد اول جهان داستان ایران (۱۳۸۲)، بررسی آثار سی و یک نویسنده نسل اول و دوم ایران از آغاز تا انقلاب در داستان‌نویس‌های نام‌آور معاصر ایران (۱۳۸۲)، رمان زندگی را به آواز بخوان (۱۳۸۳)، جستارهایی درباره داستان و داستان‌نویسی در کتاب شناخت داستان (۱۳۸۴)، جلد دوم جهان داستان ایران، (۱۳۸۶)، رمان دختری با ریسمان نقره‌ای (۱۳۸۶)، رمان دندان گرگ (۱۳۸۷)، مجموعه بیست و سه داستان، از داستان‌نویس‌های امروز ایران (۱۳۸۷)، مجموعه داستان نام تو آبی است (۱۳۸۸)، توصیه‌هایی به نویسنده‌های جوان، جستارهایی در زمینه داستان در مجموعه عرق‌ریزان روح (۱۳۸۸) و راهنمای رمان‌نویسی (۱۳۸۹).

چهارم. محمدرضا پورجعفری نیز به عنوان صاحب یکی از تجربه‌های متفاوت نویسندگی در دهه ۱۳۸۰ در گفتگوی حاضر لایه‌های زیرین اثرش را مورد بررسی قرار می‌دهد. او با انتشار مجموعه داستان دیدار با خورشید که در سال ۱۳۸۶ منتشر شد، با نگاهی متفاوت به جریان‌های خاص سیاسی دهه ۱۳۶۰ به دنبال موفقیتی بود که در مجموعه داستان ساعت گرگ و میش در سال ۱۳۷۹ برای خود رقم زده بود. این مجموعه داستان هر چند تجربه چاپ‌های متعدد را به خود ندید، اما در نوع خود اثری قابل بررسی است. این اثر با وجود این که مجموعه‌ای از داستان‌های کوتاه است، اما خواننده در آن با خط داستانی مشخصی مواجه می‌شود؛ خطی که مانند قطعه‌های پازل بعد از کنار هم قرار گرفتن، هویتی واحد را

به نمایش می‌گذارد تا خواننده با مقصود و غرض نویسنده از انتشار چنین اثری مواجه شود. این ویژگی را عمدتاً در داستان‌های کوتاهی که در دهه ۱۳۸۰ خوانده‌ام، کمتر مشاهده کرده‌ام. دیدار با خوشید اثری است که برای پژوهش در حوزه داستان‌های کوتاه دهه ۱۳۸۰، نباید آن را نادیده انگاشت.

پنجم. یکی از گفت‌وگوهای متفاوت این مجموعه، گفتگو با کاوه میرعباسی درباره رمانی است که در دهه ۱۳۸۰ موفق به انتشارش نشد. گفتگوی کاوه میرعباسی در این کتاب حاصل پیگیری یک خبر خاک‌خورده در خبرگزاری‌ها بود؛ اینکه میرعباسی مدت‌ها به قولی که برای انتشار هفت‌گانه سودابه داده عمل نکرده بود. در این گفت‌وگو میرعباسی از اولین تجربه‌های نویسندگی‌اش بعد از ترجمه و انتشار دلبران غمگین من می‌گوید. در آن سال‌ها میرعباسی به عنوان یک مترجم نام‌آور وارد عرصه جدیدی از کار در حوزه ادبیات شده بود و این نشان از فضای باز ادبیات در دهه ۸۰ می‌دهد که امکان آزمون و خطا برای نویسندگان فراهم بود. با نگاهی به کارنامه کاری این مترجم که با تسلط به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی و اسپانیایی بیش از ۲۰ اثر را به فارسی ترجمه کرده است، می‌توان حضور فعالش را در فضای ادبی دهه ۸۰ به خوبی مشاهده کرد.

مهم‌ترین آثاری که در دهه ۱۳۸۰ از قلم میرعباسی منتشر شده عبارتند از: نقد عکس: درآمدی بر درک تصویر، نوشته تری مایکل بارت (۱۳۸۹)، مسافری که با ستاره شمال آمد، نوشته ژرژ سیمنون (۱۳۸۶)، قتل در کمیته مرکزی، نوشته مانوئل واسکس مونتالبان (۱۳۸۶)، خاطره دلبران غمگین من، نوشته گابریل گارسیا مارکز (۱۳۸۶) که به دلیل محتوایش

خیلی زود از بازار رسمی جمع‌آوری شد، مدرسه فرشته‌ها، نوشته‌آنی دالتون (۱۳۸۵)، نادیا، نوشته‌آندره برتون (۱۳۸۳)، زنده‌ام که روایت کنم، نوشته‌گابریل گارسیا مارکز (۱۳۸۳)، باکره و کولی، نوشته‌دیوید هربرت لارنس (۱۳۸۳)، ماجراهای پدر براون، کشیش کارآگاه: صلیب آبی و شش داستان دیگر، نوشته‌گیلبرت کیت چسترتون (۱۳۸۲)، گفتگو با بورخس، نوشته‌ریچارد برچین (۱۳۸۲)، سر هیدرا، نوشته‌کارلوس فوننتس (۱۳۸۱) و اولریکا و هشت داستان دیگر، نوشته‌خورخه لویس بورخس (۱۳۸۰). انتشار مجموعه داستان هفت روز نحس در سال ۱۳۸۸ و چه کردند ناموران در سال ۱۳۸۶ نیز چهره‌ای متفاوت را از کاوه میرعباسی به ما نشان داد.

ششم. گفتگو با دکتر مسعود جعفری جزی در مورد کتاب نامه‌های سیمین دانشور و جلال آل احمد یکی از شیرین‌ترین خاطرات دوران کاری‌ام در مطبوعات است. کسی که اولین بار نامش را در کلاس‌های قیصر امین‌پور شنیدم و با او آشنا شدم و با وساطت امین‌پور توانستم با او به مصاحبه‌ای بنشینم که در روزنامه اعتماد به چاپ رسید. در طول ۲ ماهی که جریان این مصاحبه به طول کشید، شرایطی فراهم شد تا هم با مسعود جعفری جزی و هم قیصر امین‌پور گفتگوی بیشتری داشته باشم و از وجود نازنین هر دو بهره‌مند شوم؛ دو نازنینی که هیچ تفاخری برای دانش و داشته‌های خود نداشتند. جعفری جزی در این گفتگو نمونه کاملی از یک پژوهشگر است که با صبر و تلاش بی‌وقفه توانسته است دریچه تازه‌ای از زندگی، روابط، طرز فکر و سبک زندگی جلال آل احمد را به روی ما بگشاید؛ دریچه‌ای که جای خالی آن در ادبیات ۱۰۰ سال گذشته‌مان و در زندگی نویسندگان پیشگام‌مان به شدت احساس می‌شود.

مسعود جعفری در سال‌های اخیر با ورود به حوزه ترجمه، آثاری قابل‌تأمل و ارزشمند را به عرصه ادبیات معرفی کرده است؛ آثاری که کارنامه او را هر چه پربرتر کرده است. آثاری از قبیل: جامعه‌های ماقبل صنعتی اثر پاتریشیا کرون، تصحیح قصه عاشقانه ملک محمد و شمس بانو، رمانتیسیم از لیلیان فورست، ترجمه کتاب ابن عربی و زبان تازه عرفان اثر سعاد حکیم، مقنع و سپیدجامگان از پاتریشیا کرون، زیباگرایی اثر رابرت وینسنت جانسون، تخیل نوشته ریموند لارنس برت، پیرنگ اثر الیزابت دیپل، تألیف سیر رمانتیسیم در ایران از مشروطه تا نیما و گردآوری سفرنامه تاورنیه از جلال آل احمد و سیمین.

هفتم. گفتگو با هاشم اکبریانی درست زمانی شکل گرفت که این کتاب در حال آماده سازی و ویرایش بود. پازل گفت وگوهایم برای معرفی بخشی از چهره ادبیات دهه ۱۳۸۰ یک نویسنده را کم داشت. گفتگو با نویسنده باید بروم می توانست بهترین گزینه باشد. بعد از ۸ سال از انتشار کتاب، هاشم اکبریانی قبول کرد درباب این کتاب صحبت کند؛ در حالی که بعد از این رمان چند اثر دیگر نیز روانه بازار کرده و باید بروم در عمل از چرخه توزیع و تبلیغ ناشر خارج شده است.

این اثر را در سال ۱۳۸۹ زمانی که منتشر شده بود، خواندم. کمابیش نیز به دلیل همکاری‌ام با هاشم اکبریانی در مجموعه نشریات همشهری در جریان نگارشش بودم. باید بروم از نظر ساختار روایی یکی از رمان‌های متفاوت دهه ۸۰ است که تجربه آن در کمتر رمانی تکرار شده است. هر چند این رمان نمونه‌ای متعالی از یک اثر داستانی نیست، اما جسارت نویسنده در ایجاد دریچه‌ای تازه به ساختار روایی داستان ستودنی است؛

تجربه‌ای که شاید روزی با فراگیر شدنش بتوان آن را پیشگام خلق روایت ایرانی در داستان دانست.

هشتم. با وجود انتقادهای و نظرات مختلفی که نسبت به ادبیات داستانی دهه ۸۰ وجود دارد، غالب منتقدان به شکوفایی ادبیات دفاع مقدس در این دهه اذعان دارند. تیراژ کتاب‌ها، تولید آثار متفاوت و البته ماندگار و ترجمه‌های پی در پی این گونه ادبی به زبان‌های دیگر، مهر تأییدی بر این ماجراست.

هر چند در حوزه ادبیات دفاع مقدس، اغلب آثار زندگی‌نامه‌ای ارزش و اعتبار بیشتری پیدا کرده‌اند اما رمان‌ها و مجموعه داستان‌های کوتاه درخشانی نیز در این دهه منتشر شده است. یکی از این آثار شطرنج با ماشین قیامت نوشته حبیب احمدزاده است. رمانی که از زمان نگارش تا انتشارش حدود ۹ سال به طول انجامیده و از زمان انتشار تا کنون هنوز در شمار رمان‌های پرفروش دفاع مقدس است. حبیب احمدزاده در گفتگو درباره این کتاب به خوبی تعهد خود نسبت به ادبیات و دغدغه ترویج گفتمان دفاع مقدس را بروز می‌دهد. هر چند او نویسنده پرکاری نیست اما همین یک اثر نیز نامش را در فهرست بهترین‌های دهه ۱۳۸۰ و البته نویسندگان شاخص ادبیات دفاع مقدس ثبت کرده است.

در پایان لازم می‌دانم از همسرم سمیرا باباجان‌پور برای مطالعه دقیق و اصلاح خطاهای موجود در مصاحبه‌ها، مهدی کاموس به خاطر هدایت‌ها و همراهی‌هایش در همه این سال‌ها و نیلوفر نیاورانی برای راهنمایی‌ها و امکان انتشار این گفتگوها در مطبوعات، همچنین دست اندرکاران نشر

آن‌سو در بخش پژوهش برای تلاش‌هایی که در روند ویرایش‌های مکرر این اثر داشتند سپاس‌گزاری کنم.

عباس محبعلی

مهرماه ۱۳۹۷